

REPATRIEREA PUTERII

Schimbare de paradigmă
în ordinea globală

INSTITUTUL EUROPEAN

2018

Cuprins

Introducere – „Nimeni nu conduce autobuzul” / 9

CONVORBIRI EUROPENE

Paradoxul European – De la scopul inițial (o Germanie europeană) la rezultatul final (o Europă germană) / 23

Alarmă pentru ordinea financiară internațională / 25

Salvarea uniunii și rămânerea în UE – Obiectivele noului guvern al Marii Britanii / 27

Ritmurile de dezvoltare reaşază lumea / 30

Cineva gândește și gândește cu măsură la Berlin! / 32

Răspunsul dat Greciei este răspunsul dat Europei / 35

Momentul lipsit de vlagă al economiei mondiale / 37

Mesajul Atenei către Bruxelles: totul trebuie regândit! / 40

La zona euro mai bine nu aderi decât să aderi nepregătit / 44

Grecia nu a fost un elev sânguincios, dar unde au fost profesorii? Privind cu ochi de român la criza grecească / 47

„Drumurile fac țara!” – Iar noi nu avem drumuri... / 50

Rana deschisă pe trupul Europei / 53

Lumea în 2030 / 57

Europa: o putere fără ADN geopolitic / 59

2015: cea mai scăzută creștere globală din 2009 / 64

„Nu te poți dezvolta cu uşile închise” – Preşedintele
chinez primit cu un *ultra-royal welcome* la Londra / 69

India – „noua Chină” a Asiei / 74

Dictatura emoţiilor / 76

Efectele perverse ale neliniştii globale / 80

New Mediocre pe cale de a deveni *New Reality* / 85

Moment istoric: FMI se detaşează de agenda
neoliberală / 88

„Să ascultăm, apoi să vorbim” / 91

„G-Zero World” / 95

„Fiecare naţiune pentru ea însăşi” / 98

„Uniunea Europeană se află într-o criză
existenţială” / 102

Bătălia pentru repatrierea puterii. Adnotări pe
marginea „summitului scrâşnit” de la Bratislava / 105

Se schimbă *mood*-ul comercial al lumii. În viitor, vor
exista câteva „Germanii” şi numeroase „Grecii” / 109

Girolamo Savonarola se întâlneşte cu Donald Trump.
Antidotul populismului: naţionalismul responsabil şi nu
globalismul reflex / 112

„Este misiunea noastră să proiectăm un nou
viitor” / 115

America profundă a decis. Dar cine a activat America
profundă? / 120

„Nu există vânt prielnic pentru un vapor care nu ştie
unde se îndreaptă” / 124

„De azi înainte, o nouă viziune va guverna ţara
noastră” / 128

O decizie care prefigurează un întreg mandat / 133

De ce ungurii pot, şi noi nu? / 137

Succesul hrăneşte succesul / 141

După „America first”, o nouă mantra: „EU first”. Pe când „Romania first”? / 145

„Periferia europeană” se va emancipa ori se va consolida? Întrebarea cardinală după Summitul de la Roma / 149

O întâlnire care poate marca istoria. Va fi evitată „capcana lui Tucidide”? / 153

Nimeni nu așteaptă România să se trezească! / 157

Proiectul secolului. Pasul decisiv în ridicarea pașnică a Chinei / 162

O operă și un crez care vor supraviețui! La 89 de ani, Zbigniew Brzezinski s-a petrecut dintre cei vii / 168

Condiția statului de frontieră / 173

Helmut Kohl. La 87 de ani, „părintele reunificării germane” a trecut în neființă / 177

Un eveniment editorial! *Sfârșitul alchimiei: Banii, băncile și viitorul economiei globale* / 180

China-India. Cursa care va modela secolul XXI / 184

Redescoperirea Europei Centrale și de Est. „Inițiativa celor trei mări” și ecourile ei geopolitice / 188

Adevăratul program de țară al României / 193

Ce ar putea învăța România din experiența Germaniei? / 197

Mulțumim, domnule Juncker! Primul raport optimist după ani și ani de zile / 201

Victoria dulce-amară a doamnei Merkel (și posibilele ei urmări) / 206

Problema catalană. Noul capitol deschis în viața Spaniei și a Europei / 210

„Emmangela”. Competiția dintre „viziune” și „pragmatism” / 214

China în arhitectura economiei globale / 218

Mai marii lumii se întâlnesc săptămâna aceasta. „Asia pivot” revine în actualitate / 222

„Avem deficite comerciale aproape cu toată lumea”.

***America first* față-în-față cu *Chinese dream* / 226**

Petro-dollar ori petro-yuan? Lupta pentru de-dollarizare pornită de Beijing / 231

Inteligența artificială. Noua revoluție care va hotărî cine va conduce lumea / 235

„Visul american”, „visul chinez” ori „visul tuturor”? / 240

„Vegetariana UE va avea zile grele într-o lume de carnivori” / 244

CLIPA

Tristețea ultimilor 26 de ani. Program de țară? Dar pentru cine va lucra el? / 251

Adevăratul program de țară al României: revenirea la normalitate / 258

În consens și în contrasens cu istoria. Începe mișcarea pendulului în direcția inversă / 265

Condominiu al marilor puteri. Moment de răscruce în reasezarea ordinii internaționale / 273

„Sistemul este blocat”. Globalizarea va exista, dar nu va mai domina / 282

„Învățați limba germană”. Puterea Berlinului și viitorul Europei / 290

Dezvoltarea durabilă și provocările ei. Nimic nu poate supraviețui pe termen lung, dacă nu este sustenabil / 298

„Nimeni nu conduce autobuzul”

Volumul cu titlul de mai sus reunește articole publicate în ultimii trei ani în două reviste: *Convorbiri europene* și *Clipa*. Articole despre fapte, evenimente, procese care exprimă starea lumii de astăzi, portretizează ordinea internațională aflată în plin proces de transformare.

„Lasă, domnule, ordinea mondială, de ea se ocupă cei mari, pe noi alte lucruri ne preocupă”, ar putea fi o reacție. Ordinea mondială nu este „pentru alții” și nu este deloc de importanță secundară. Dacă dumneavoastră, în propria familie, doriți să aveți o viață tihnită, dar de îndată ce ieșiți pe stradă, mergeți la serviciu sau duceți copilul la școală, întâlniți o atmosferă tensionată, uneori ostilă, toate acestea se vor răsfrânge, inevitabil, asupra vieții de familie. Ordinea mondială pentru o țară este ceea ce este atmosfera, viața socială dintr-un stat pentru o familie. Adică „aerul” pe care îl respiri zilnic; aerul reprezentând, în acest caz, regula, respectată sau nu, liniștea, existentă sau nu, confortul, prezent sau nu, perspectiva, clară sau nu. De aceea, o ordine mondială stabilă și echitabilă este fundamentală pentru viața și evoluția fiecărei țări a lumii. Și, implicit, pentru locuitorii săi.

Ne aflăm în perioada post-criză. Puțină lume realizează că perioada la care ne referim cunoaște și ea

etape și evoluții distincte. Care ar fi acestea, așa cum sunt evidențiate de analizele pe care le-am făcut în acești ani marcați de schimbări imprevizibile, uneori greu de înțeles?

2016 – anul crucial al perioadei post-criză

2016 a fost un an decisiv pentru înțelegerea perioadei post-criză. A fost anul în care au avut loc Brexit-ul și alegerea președintelui Trump. De ce sunt așa de importante aceste evenimente? Analiza sociologică arată că procesul globalizării a indus și importante fenomene negative la nivel național. În cazul Statelor Unite și Marii Britanii, a favorizat procesul de creștere a inegalității sociale, de accentuare a polarizării, de apariție a unor adevărate falii sociale, percepute ca atare de către populație. Cum să explicăm faptul că Brexit nu a fost susținut de majoritatea votanților în centre precum Londra, Oxford, Cambridge și a fost votat de către ceea ce am putea numi „Anglia profundă”?

Întotdeauna SUA au reprezentat o țară în care inegalitățile au fost mai pregnante decât în alte state sau regiuni. Ele erau compensate de existența convingerii că „visul american” trăiește, că existența oportunităților de tot felul diminuează în fapt aceste inegalități, că merituoșii, talentații vor urca pe scara socială. Carol Graham semnalează recent¹ că această

¹ Carol Graham, „Is the American Dream Really Dead?”, *The Guardian*, 20 iunie 2017, <https://www.theguardian.com/inequality/2017/jun/20/is-the-american-dream-really-dead>.

convingere este mult mai puțin împărtășită astăzi decât era cu câteva decenii în urmă. „În timp ce 90% dintre copiii născuți în 1940 au ocupat poziții pe scara distribuției veniturilor mai înalte decât părinții lor, numai 40% din cei născuți în 1980 au mai putut face același lucru.” Pornind de aici, se reconfigurează un nou portret psihologic al americanului obișnuit: „În 2016, numai 38% dintre americani considerau că propriii lor copii vor trăi mai bine decât ei.” Nu putem explica nici Brexit-ul, nici câștigarea alegerilor de către Donald Trump în afara acestui *potențial de nemulțumire acumulat*, care, în cele din urmă, a înclinat balanța. Se pot face o mie de considerațiuni, dar tabloul sociologic de fundal acesta este.

Jeff D. Colgan și Robert O. Keohane² consacră, într-unul dintre ultimele numere ale revistei *Foreign Affairs*, un studiu acestei problematice. Studiul poartă un titlu expresiv: „Ordinea liberală este blocată. Dacă nu este reparată acum, ea se va ofili.” Clasa de mijloc, altădată faima societății americane, s-a restrâns dramatic. „De la începutul anilor '80, efectele agendei economice neoliberale au erodat contractul social care în perioadele anterioare a asigurat sprijinul politic de crucială importanță pentru această ordine. Mulți votanți care aparțineau clasei de mijloc și clasei muncitoare obișnuite în Marea Britanie, Statele Unite și în alte locuri au ajuns să considere – cu multă justificare – că sistemul este blocat... Oamenii obișnuiți s-au

² Jeff D. Colgan și Robert O. Keohane, „The Liberal Order is Rigged. Fix It Now or Watch It Wither”, *Foreign Affairs*, aprilie 2017, <https://www.foreignaffairs.com/articles/world/2017-04-17/liberal-order-rigged>.

simțit părăsiți. A venit timpul să recunoaștem această realitate și să promovăm politici care să salveze ordinea liberală înainte de a fi prea târziu.”

Când vorbim despre schimbarea ordinii mondiale, particularitatea momentului este dată de acest fapt: *instabilitatea internațională exprimă nemulțumirea internă urcată la etaj politic*. Ceea ce va imprima preocupărilor referitoare la regândirea ordinii mondiale un caracter mult mai aspru, marcat, în mod suplimentar, de impulsunile pe care viața internă și constrângerile sale le vor transfera asupra vieții internaționale. Mai ales că în acest demers este cuprinsă cea mai puternică țară a lumii, SUA. Formula „America first” dă glas acestei preocupări care va deveni dominantă în perioada următoare. Și care este foarte posibil să inducă un gen de egoism național. Jan Bremmer chiar a publicat o lucrare cu un asemenea titlu, *Fiecare națiune pentru ea însăși*³. Întoarcerea fiecărui stat către el însuși, către problemele sale interne, transformarea lor în adevărate priorități ale activității sale internaționale lasă puțin loc pentru problemele comune, pentru sfidările globale ale momentului. Puterea până mai ieri hegemonică, SUA, nu mai are forța de a domina, singură, problemele globului. Țările emergente sunt din ce în ce mai puternice, dar rolul lor la nivel global nu reflectă forța economică și militară pe care o dețin. Ne aflăm în situația în care, potrivit aprecierii lui Jan Bremmer, „nimeni nu mai conduce autobuzul”. Studiile cuprinse în volum analizează pe larg această tendință de

³ Jan Bremmer, *Every Nation for Itself: Winners and Losers in a G-Zero World*, Portofolio, 2012.

părăsire a multilateralismului, ca dominantă a ordinii internaționale existente, în favoarea bilateralismului, mai precis a promovării intereselor fiecărui stat.

Respect pentru oameni și cărți

Se schimbă structura puterii la nivel global

Nu vom pătrunde la rădăcina explicativă a provocărilor cu care este confruntată ordinea internațională liberală, dacă nu vom avea în vedere prefacerile rapide ale puterii la nivel global. Prefaceri care au în mijlocul lor ascensiunea impresionantă a țărilor emergente. Când vorbim despre țările emergente, gândul ne duce la grupul BRIC (Brazilia, Rusia, India, China și Africa de Sud). Două precizări se cer făcute: în cazul „emergenților mari”, rolul central îl ocupă China, al cărei PIB se situează la mai bine de jumătate din PIB-ul țărilor BRIC. Așa încât, atunci când vorbim despre țările dezvoltate, prima țară care ne vine în minte este SUA, când vorbim despre emergenți, este China. Nu este exagerat să afirmăm că adevărata competiție dintre cele două grupuri de țări, cele dezvoltate și cele emergente, este simbolizată de competiția dintre cele două state. A doua precizare are în vedere un alt fenomen, reprezentat de ridicarea spectaculoasă a altor emergenți, de dimensiuni mai mici, dar foarte importanți și ei, cum ar fi Indonezia, Mexic, Coreea de Sud, Turcia, Polonia, Thailanda. Împreună, aceste state, precum și alți emergenți și țări în curs de dezvoltare „au tras dezvoltării de pe marginea prăpastiei” în timpul crizei, ca să folosim expresia lui Christine Lagarde, director general al Fondului Monetar Inter-